

DE VLAAMSE BANKEN

Verslag van de voordracht op donderdag 15 december 2011

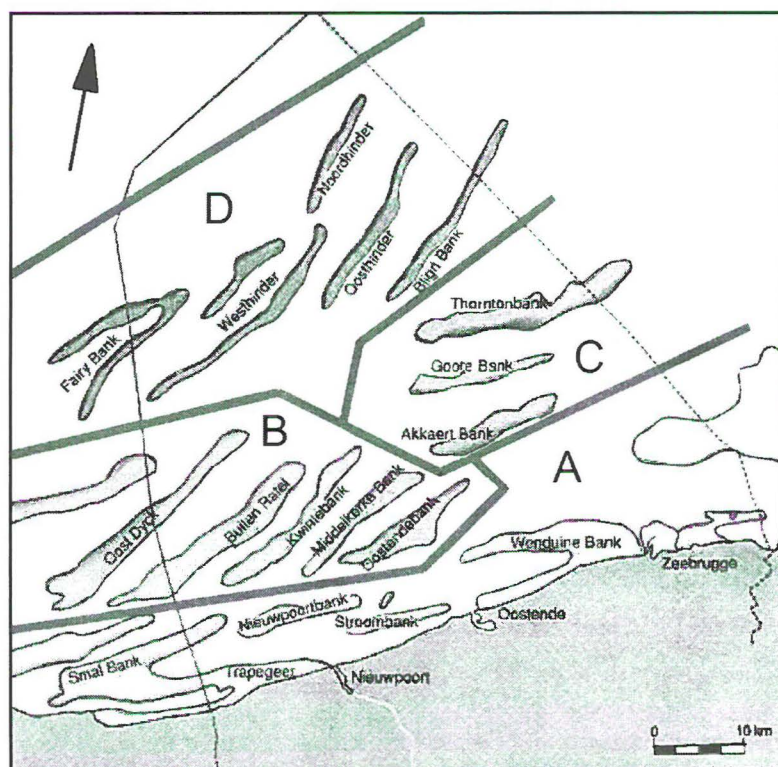
De onderzeese zandbanken maakten ons meteen nieuwsgierig, de gedachte tussen de indrukwekkende onderzeese duinen te wandelen sprak tot de verbeelding. Dankzij Jan Seys waren we een decemberavond lang in de ban van de Vlaamse Banken en de zee.

De oppervlakte van het Belgische gebied van de Noordzee bedraagt 3.450 km² en de diepte varieert tussen 0 en 40 m. Ter vergelijking: in het Scandinavische deel van de Noordzee kan de diepte 700 m bedragen en in de omgeving van Japan 10.000 m. Onze zee is dus een plas, maar dan een plas van grote betekenis en met een grote biodiversiteit. Na de laatste ijstijd, zo'n 100.000 jaar geleden kon je de barre, onherbergzame vlakte tussen Engeland en het continent te voet oversteken.

Wat de ligging van de zandbanken betreft, kunnen we vier groepen onderscheiden:

1. de Kustbanken
2. de Vlaamse Banken
3. de Zeelandbanken
4. de Hinderbanken

De Kust- en Zeelandbanken lopen parallel met de kust; de Vlaamse Banken en de Hinderbanken vormen een hoek met de kust. Eb- en vloedstromen zorgen ervoor dat de zandbanken op hun plaats blijven. Het strand zelf wordt door stormen en stromingen voortdurend gemodelleerd en eilanden, zoals Wulpen en Testerep (Ter Streep), zijn helemaal verdwenen door de zeespiegelstijging. Bij extreem laagtij komen twee zandbanken boven water, de Broersbank voor Sint-Idesbald en de nieuwe zandbank voor Heist. Dan heb je ook nog zandduinen die voortdurend worden vervormd en verplaatst onder invloed van de getijdenstromingen. Zandduinen zijn ook grover van samenstelling dan zandbanken.

LEGENDE

- A Kustbanken
- B Vlaamse Banken
- C Zeelandbanken
- D Hinderbanken

Door de aanleg van havens ontstaan bezinkingsplaatsen, slibverhogingen en komt er walbegroeiing. Het Vlaamse grondgebied werd zelfs groter door de groeiende zandbank in de Baai van Heist! Er is ook niet overal zand in de zee, soms ligt er slib, klei of grint uit het quartair.

Daarna had de spreker het over de naamgeving van de zandbanken. Avontuurlijke verhalen over mouterij en opstand of markante vergissingen op de zeekaart kwamen er aan te pas. De Lodewijkbank,

de Thortonbank, de Kwintebank, de Blighbank, de Fairy Bank, de Westhinder, de Oosthinder en de Sierra Ventana zijn enkele zandbanken met een geschiedenis.

Een beetje belezenheid en algemene kennis konden wij, natuurliefhebbers dus goed gebruiken! Wie passeerden de revue? John & Samuel Thornton (Schotse kaartenmakers uit de 17de eeuw), Captain William Bligh (Mutiny on the Bounty), Lodewijk Bonaparte (koning van Holland van 1805 tot 1810), William Hewett en Darwin.

Het was bij de Fairy Bank dat in 2002 de *Tricolor* tot zinken kwam en het was overigens Captain William Hewett die de zandbank Fairy vernoemde naar de naam van *Fairy*, het zusterschip van de *Beagle* waarop Darwin voer. Vermeldenswaard is het incident met de *Sierra Ventana*, die op 19 mei 1932 ter hoogte van het Schooneveld bij Zeebrugge aan de grond liep. De kapitein van het Duitse stoomschip diende klacht in bij de hydrografische dienst wegens onnauwkeurigheid op de zeekaart. Sindsdien spreken we op die plaats van de Sierra Ventana!

De naamgeving van dorpen aan zee en hoe ze onstonden was ook uitermate boeiend. Vanwaar 'ide' in Koksijde, Lombardsijde, Raversijde? Een 'ide' zou een aanlegplaats zijn, een beschutte inham in de kustlijn, een geschikte plaats om bootjes op te kalefateren. Later kwamen daar dorpen.

Dan kwamen de namen van in de achttiende eeuw vergane schepen: de Anna Catherina en 't Vliegend Hart. Het deed ons wegdromen naar de kisten met gouden en zilveren munten die werden teruggevonden in scheepswrakken op de bodem van de zee.

De heer Seys had het dan over de multibeam, een echolood dat wordt gebruikt in de hydrografie en waarmee scheepswrakken en zandbanken worden gesitueerd. Het verkeersscheidingsstelsel kwam ook ter sprake: het gaat om een soort snelweg voor schepen om de veiligheid te verhogen. Voor ons, mensen van de kuststreek, is het toch een must een minieme kennis van de boeien op zee te hebben! De laterale boeien zijn rood of groen en duiden een vaargeul aan, de kardinale boeien zijn geel met zwart en wijzen op ondieptes of scheepswrakken.

Later op de avond keerden we terug naar het verleden en vertoefden we in de Belle-Epoque, de tijd waarin onze inheemse platte oesters massaal in "huîtres" werden gekweekt en dan onder meer door de grand-chique werd gesavoureeerd. Later werden die oesters ook in de Spuikom gekweekt. Maar er ging iets mis met die oesterkweek en de holle Japanse oester is hier nu present. Oorspronkelijk was die uitheemse oester enkel voor kweekbedden bestemd, maar nu komt hij in de haven ook verwilderd voor. In het ballastwater van schepen, zo leerden we, verzeilt hier veel exotisch leven dat onder de vorm van eitjes en larven de overvaart naar onze gewesten maakt.

Zwemmen in de zeevonk op een zomeravond? Jawel, en bij een goeie stroming te midden van dat oplichtende plankton. Kan het poëtischer? Maar wie plankton zegt, denkt ook aan het kniehoge schuim, die kleine wiertjes die in een matrix van gelei langs de vloedlijn met de branding voortbewegen. En ook aan kwallen, die op het water drijven en door de opwarming van de aarde en de vermindering van ons visbestand opvallend in aantal toenemen.

De gewone zeehond

Wie het over de Noordzee heeft en over de zandbanken, zal ook wel iets over zeezoogdieren zeggen. Zeehonden, bruinvissen en de witsnuitdolfijn komen hier inderdaad voor. De zeehonden komen uit Zuidoost-Engeland, de Waddeneilanden of de baai van de Somme, de Marquenterre.

Tot besluit ging het over de zwoegers van het eerste uur, de voortrekkers, de pioniers van het zeevaartonderzoek. Het was de heer Pierre-Joseph van Beneden (zoöloog en paleontoloog) die in Oostende zorgde voor een wereldprimeur met zijn zeeonderzoekscentrum. Zijn zoon Edouard en de heer Gustave Gilson traden later in zijn voetsporen.

En nu maar afwachten wat er zal gebeuren om onze kust, ons patrimonium, te beschermen tegen de natuurelementen, het onvoorspelbare, het onverwachte!

Hartelijk dank aan de heer Jan Seys, bioloog en redacteur van de Grote Rede en coördinator van het VLIZ (Vlaams Instituut voor de Zee).

Johan Corveleijn